

INHOUD

Ten geleide	9
Voorwoord	13
Inleiding	15
Belangrijke begrippen in de emotionele ontwikkeling. Een conceptueel kader	21
1. Motivering	23
2. Begripsverheldering	25
2.1. Schema met samenhang tussen begrippen	25
2.2. Gevoelens – emoties – affecten	26
2.3. Relatie (basale) emotionele behoeften en motivatie	29
2.4. Relatie emoties en gedrag	30
2.4.1. Emoties = impuls tot handelen	30
2.4.2. Emotieregulatie	31
2.5. Gedrag en reacties: adaptief gedrag – maladaptief gedrag – psychiatrische stoornis	31
2.6. Emotionele ontwikkeling – sociaal-emotionele ontwikkeling – cognitieve ontwikkeling	34
3. Het ontwikkelingsdynamisch model van A. Došen + schema	36
4. Aanbevelingen	44
Bibliografie	45
Evaluatie-instrument. Een kader om de dimensie emotionele ontwikkeling te verankeren in organisaties voor personen met een verstandelijke beperking	49
1. Motivering	51
2. Opbouw en toepassing	52

3. Evaluatie-instrument	53
3.1 Deel 1: Evaluatieschema	54
3.2 Deel 2: Indicatoren voor verankering van de dimensie 'emotionele ontwikkeling' in organisaties	56
3.2.1 Visie en missie	56
3.2.2 Dienstverlening	58
3.2.2.1 Ondersteuning – inhoud: sensitieve responsiviteit	58
3.2.2.2 Ondersteuning – organisatie	59
3.2.2.3 Cliëntperspectief	60
3.2.3 Beeldvorming	61
3.2.3.1 Brede holistische beeldvorming	61
3.2.3.2 Specifieke plaats van emotionele ontwikkeling bij beeldvorming	62
3.2.4 Ondersteuningsplanning	63
3.2.5 Human Resources Management en VTO – beleid (Vorming, Training en Opleiding)	64
3.2.5.1 Human Resources Management	64
3.2.5.2 VTO-beleid (Vorming, Training en Opleiding)	65
Van inschatting naar ondersteuning	67
Schema 'Van inschatting naar ondersteuning': synthese	70
Inleiding	72
Fase 1: Adaptatiefase (0-6 maanden)	77
1. Algemeen: homeostase versus disregulatie	77
2. Afstand en nabijheid: WE-dentity	78
2.1 WE-dentity versus I-dentity	78
2.2 Individuele benadering	80
2.3 Relaties	81
3. Structuur en grenzen	82
4. Activiteiten	84
4.1 Prikkeldosering	84
4.2 Rust en ontspanning	86
4.3 Aard van de activiteiten	87
5. Communicatie	88
6. Bij probleemgedrag	90
Samenvattend schema	92
Reflecties	93

Fase 2: Eerse socialisatiefase (6-18 maanden)	95
1. Algemeen: vertrouwen versus wantrouwen	96
2. Afstand en nabijheid: WE-dentity	96
2.1 (Emotionele) beschikbaarheid	96
2.2 Nabijheid op een afstand	97
2.3 'Te – betrouwen relatie'	100
2.4 Holding en containment	100
2.5 Relaties	102
3. Structuur en grenzen	104
3.1 Houvast	104
3.2 Overgangsmomenten	105
3.3 Grenzen en een duidelijk kader	106
3.4 Preventief werken	108
4. Activiteiten	109
4.1 Eenvoudig, terugkerend, samen	109
4.2 Materiaal	110
5. Communicatie	111
5.1 Risico op overschatting	111
5.2 Hier en nu	112
5.3 Op gesprek?	113
6. Bij probleemgedrag	114
Samenvattend schema	120
Reflecties	121
Fase 3: Eerste individuatiefase (18-36 maanden)	123
1. Algemeen: autonomie versus afhankelijkheid	124
2. Afstand en nabijheid: beginnende I-dentity	124
2.1 Ruimte voor lukken en mislukken	124
2.2 Veilige terugvalbasis: nabijheid van op afstand	127
2.3 Van 'te-betrouwenrelatie' naar vertrouwensrelatie	128
2.4 Relaties	129
3. Structuur en grenzen	130
3.1 Opnieuw: de behoefte aan houvast en de zekerheid van grensoverschrijdingen	130
3.2 Onderhandelen	132
4. Activiteiten	134
5. Communicatie	135
6. Bij probleemgedrag	136
Samenvattend schema	140
Reflecties	141

Fase 4: Identificatiefase (3-7 jaar)	143
1. Algemeen: initiatief versus geremdheid	144
2. Afstand en nabijheid: I-dentity	144
2.1 Groeiende verantwoordelijkheid en zelfbepaling	144
2.2 Positieve feedback	145
2.3 Rolmodel	147
2.4 Relaties	147
3. Structuur en grenzen	148
3.1 Beginnend inzicht in het 'waarom' van grenzen	148
3.2 Vertrouwde versus nieuwe situaties	150
4. Activiteiten	151
4.1 Versterken van eigenwaarde	151
4.2 Samen met anderen	152
5. Communicatie	153
5.1 Toegenomen mogelijkheden	153
5.2 Een groeiend realiteitsbesef	156
5.3 Leugens en stoere verhalen	156
6. Bij probleemgedrag	158
Samenvattend schema	161
Reflecties	162
Fase 5: Realiteitsbewustwordingsfase (7-12 jaar)	165
1. Algemeen: zelfvertrouwen versus minderwaardigheid	166
2. Afstand en nabijheid: I-dentity	166
2.1 Voorwaardenscheppend en op een afstand	166
2.2 Relaties	167
3. Structuur en grenzen	169
3.1 (Meer) ruimte voor onderhandeling	169
3.2 Golden rules	170
4. Activiteiten	170
5. Communicatie	172
5.1 (Nog) meer mogelijkheden	172
5.2 Van sympathie naar empathie	172
5.3 Denkfouten en egocentrisme	173
6. Bij probleemgedrag	175
Samenvattend schema	178
Reflecties	178
Bibliografie	179
Besluit	183
Aanbevolen literatuur	189